

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ХЕРСОНСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**ПРОФЕСІНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В
УКРАЇНІ: МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА**

*матеріали III Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(29 травня 2020 року)*

Херсон-2020

Затверджено на засіданні ВОНР Одеського державного університету внутрішніх справ, протокол № 7 від 20 травня 2020 р.

Професійна підготовка поліцейських в Україні: методологія, теорія, практика.
Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (29 травня 2020 року). Херсон: Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ, 2020. 190 с.

До збірника увійшли матеріали і тези доповідей, подані учасниками III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (29 травня 2020 року) до її Організаційного комітету. За своїм змістом роботи присвячені методологічним, теоретичним та практичним аспектам підготовки поліцейських в Україні.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за дотримання академічної доброчесності, точність поданих фактів, цитат, цифр, прізвищ тощо несуть автори.

© Херсонський факультет ОДУВС, 2020

Зубенко В. В., Рога В.С.

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІ В УМОВАХ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ
СИТУАЦІЙ.....59

Зубенко В. В., Половинка Л.М.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БОРОТЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ.....64

Камінська О.А., Федорченко О.В.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ЯК СКЛАДОВА ІСТОРІЇ НАРОДУ.....67

Качмар Н.В.

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У БРИТАНСЬКОМУ ТА
АМЕРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....73

Киселевич І.В.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ТА ІНТЕРАКТИВНІСТЬ ТЕРМІНІВ, ЯК ОДНА З
ОСОБЛИВОСТЕЙ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІХ
ЮРИДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....77

Кіріченко А.В.

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....81

Кіріченко А.В.

ПРОВЕДЕННЯ АГЕНТУРНИХ ОПЕРАЦІЙ ПЕРЕДБАЧЕНИХ ДІЮЧИМ
ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПИ.....87

Коваль Є.Р.

ДЖЕРЕЛО ПРАВА – ОДНЕ З ЦЕНТРАЛЬНИХ ПОНЯТЬ ПРАВОВОЇ
НАУКИ.....92

Корунчак Л.А.

КОРУПЦІЯ: ІСТОРИЧНИЙ НАРИС.....95

Крамаренко А. О.

ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ВИБОРЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ.....100

Кріцька Д.Є.

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАКРІПЛЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ТА
ОХОРОНИ ДЕРЖАВНИХ СИМВОЛІВ УКРАЇНИ.....104

Кузьменко Ю.В.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ФАУНІСТИЧНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА.....108

Кузьменко Ю.В., Здоровець А.М.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ФІКТИВНОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ.....112

Лень Т.В.

АСЕРТИВНА ПОВЕДІНКА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА
КОМУНІКАТИВНОГО ПРОЦЕСУ У РОБОТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ.....116

Камінська Олена Анатоліївна

кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ, м. Херсон.

Федорченко Олег Володимирович

кандидат історичних наук, доцент кафедри загальноправових та соціально-гуманітарних дисциплін Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ, м. Херсон.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ЯК СКЛАДОВА ІСТОРІЇ НАРОДУ

З'ясування питання формування національного характеру українського народу є життєво важливим і необхідним, оскільки наукове розуміння таких питань продиктоване національними інтересами і невідкладними потребами нашої країни, тому що український національний характер є одним із важливих чинників націє-і державотворення в Україні.

Національний характер є основою національної та культурної ідентичності всіх членів тієї чи іншої етнічної групи. Він створює у свідомості людини почуття спорідненості з іншими членами нації [7]. Так, за словами Г. Сковороди: «Кожен повинен пізнати народ і в народі пізнати себе. Якщо ти українець, будь ним... Ти француз? Будь французом. Татарин? Татарствуй! Все добре на своєму місці і своєю мірою. І все прекрасне, що чисте, природне, тобто непідробне» [2].

Отже, у процесі становлення нової європейської держави України – питання «Хто ми?», «Які ми?» набувають суспільно-політичного значення.

Концепція національного характеру отримала статус наукової, ідеологічної проблеми. Її окремі аспекти, зокрема розвиток української національної ідеї, вивчали найвідоміші діячі української культури:

В. Антонович, М. Грушевський, Д. Донцов, М. Драгоманов, М. Міхновський, Ю. Липа, В. Липинський, О. Потебня, І. Франко, М. Хвильовий та інші. Питанню визначення і з'ясування характерних рис національного характеру присвячені праці Ю. Блажеєвської, С. Марасюка, Т. Потапчука та ін.

Метою статті є аналіз взаємозв'язку історично-культурного розвитку українського народу та формування українського національного характеру.

Слід зазначити, що серед дослідників немає єдності у визначенні поняття національного характеру. Так, П. Гнатенко визначає «національний характер» як «сукупність соціально-психологічних рис (національно-психологічних настанов, стереотипів), що властиві національній спільноті на певному етапі розвитку і проявляються в ціннісних ставленнях до навколишнього світу, а також у культурі, традиціях, звичаях, обрядах». І. Грабовська тлумачить поняття «національний характер» як «темперамент, душа, психологія, вдача певної соціальної чи етнічної єдності в поєднанні зі специфікою світосприйняття взагалі» [1, с.25]. Звідси, національний характер – це специфічна, історично утворена системна цілісність стійких різноманітних рис і властивостей, типових для даної національної спільноти, які надають цій спільноті якісної визначеності [7].

Національний характер характеризується специфічними емоціями, почуттями, настроєм, інтенсивністю реакції на певні події. Відносна стабільність рис національного характеру, незважаючи на мінливість соціального середовища, забезпечується певною інерцією у зв'язку з передачею колективного досвіду від покоління до покоління.

Формування національного характеру відбувається протягом усього етногенезу народу. Так, І. Федорченко виокремлює цьому процесі три етапи: племінний (з V до IX-X ст.) – становлення й розвиток праукраїнських племен та особливостей їх взаємодії зі світом; власне етнічний (з IX-X до XVI-XVII ст.) – становлення та розвиток типової з етнічної точки зору поведінки українців-русинів; національний (з XVI-XVII ст. – дотепер) – становлення і розвиток власне українського національного характеру [1, с.26].

Національний характер не є вічним, незмінним, сталим набором якостей. Він формується упродовж усього історичного шляху народу він під впливом природно-географічних, культурно-історичних, соціально-економічних і політичних умов життя. Одним із факторів, що впливають на формування українського національного характеру, національної ідеї, ментальної характеристики є історичний та культурний контекст, у якому розвивалася Україна. І навпаки, риси національного характеру українців зумовлюють історичний розвиток українського народу. Народ відібрав для себе з історичних подій якраз те, що найбільше відповідало його вдачі, його характерові [8, с.15-16].

Наприклад, вільне розселення в степах на великих відстанях одне від одного, вимагали від українців у випадку надзвичайних ситуацій, небезпеки покладатися тільки на свої власні сили. Це зумовило вироблення індивідуалізму, волелюбності, які інколи призводили до самоізоляції, до конфронтації з усім і усіма, неспокою і мобільності [4, с. 712; 8, с. 18-20]. За словами Є. Онацького «кожен мав можливість спостерігати, як легко в нас люди гніваються, сердяться, ображаються, запалюються, підпадають під вплив різних демагогів, як легко вірять різним наклепам, як легко обурюються і змінюють свої політичні орієнтації». Напевно, цими рисами пояснюються криваві події в історії України.

З іншого боку, степ як домінуючий в Україні вид ландшафту «виховував» такі основні риси психічного складу українця як емоційність, сентименталізм, чутливість, ліризм, доброту і щедрю пісенно-поетичну вдачу українців, закоханість у природу і красу, часто безпідставний, оптимізм. Замріяна українська людина з її невичерпною емоційністю стала жертвою краси, а її привабливий естетизм обернувся на безпорадність у соціальних питаннях, у державному будівництві [5, с.28].

Отже, ці позитивні риси українського характеру за умови відсутності тверезого аналізу реального стану речей, перетворюються на свою протилежність. Так, А. Паламар зазначав, що українець несхитно вірить у

краще майбутнє лише тому, що так хочеться вірити; що в українця сильний інстинкт самопіднесення. Він любить бачити себе героєм там, де героїзмом і не пахне. Йому небагато треба, аби повірити в успіх справи. Він і в праці більше керується настроєм, аніж розрахунком, а тому сьогодні готовий гори вернути; а завтра – лінуватися. Українець надто посилається на долю, Божу ласку, ніж власні сили: «Якось воно буде! Бо так ще не було, аби якось воно не було» » [6, с.104].

Крім того, вигідне геополітичне положення України завжди привертало увагу сусідніх країн. Протидія експансії ВКЛ, Польщі, Росії та Австро-Угорщини, згенерували у характері українців дух непокори, опору проти несправедливості, що «скріплюється ще й тенденцією до анархізму, помсти, але який є ушляхетнений ідеалом визвольної боротьби» [8, с.89]. З іншого боку – пасивно-залежний характер, сподівання на допомогу ззовні, що призвело до заглиблення в особисте життя («моя хата з краю»), змушену пригніченість, безпорадність («нижче трави, тихіше води»), догоджання («покірне телятко двох мамок смокче»). Через це у характері українського народу формуються такі негативні риси, як пасивність, байдужість, безініціативність, втеча від реальності у випадку невдачі. «А скільки тих зовнішніх невдач та розчарувань було! Й осіли вони в характерах наших предків не тільки у формі пасивності, втечі від дійсності, але й у почуттях заздрості, агресивності..., українець нерадо спричиняється до успіху сильнішого, авторитет якого мав би визнавати» [6, с.123].

Отже, за словами О. Кульчицького у процесі боротьби проти експансії інших країн, зумовили формування двох протилежних стилів поведінки: «авантюрицько-здобичницький» (героїчний) та «захованого життя» [4, с. 713]. Наслідком останнього є тривалий процес формування своєї національної еліти і, зрештою, шляху створення власної державності.

Бажання протидіяти насильству з одночасним обмеженням можливостей для самовираження, самореалізації призвело до негативного ставлення українців до будь-якої влади, до непокори, відсутності дисципліни. «Тривала

влада чужинців призвела до появи переконання, що владні структури створені лише для пригноблення, зловживань та нечесного збагачення, тому народ не скоро може змінити їх і повірити у те, що влада існує для його захисту і забезпечення добробуту чесних трудівників» [9, с.110].

Той факт, що в культурному відношенні Україна перебуває на периферії Європи зумовило певний розподіл на західні і східні регіони, які перебували під впливом різних держав. Він мав низку конкретних наслідків: по-перше, ослаблення інтеграції нації; по-друге, її поліцентричну (багатовекторну) орієнтацію. Остання риса є небезпечною для України, оскільки «нація історично не опрацювала модель захисної згуртованості перед обличчям спільної небезпеки» [5, с. 26].

З іншого боку, постійне проживання поруч з іншими народами, намагання до рівності з ними викликало формування в українському національному характері толерантності. За словами М. Костомарова «дух терпимості, брак національної пихи, перейшов і в характер козаччини й живе й досі в народі» [3, с. 44, 47-48].

На думку С.Марасюка, така, здавалося б, позитивна риса справляє негативний вплив на українську державність. Ще з часів Гетьманщини в Наддніпрянській Україні сформувався образ державного очільника, який спирався тільки на просвітництво та поміркованість, що не завжди відповідало потребам часу. Лідери намагались шукати компроміс, запобігати будь-якій ворожості [5, с.29].

Іншим наслідком того, що український народ упродовж століть був пригнобленим, офіційно позбавленим багатьох прав незалежного розвитку привело до виховання в українському характері співчуття і співпереживання.

Багато рис українського національного характеру формуються під впливом родини. Мається на увазі тяжіння до «своїї» території, схильність ототожнювати себе, насамперед, із спільнотою, що належить до цієї території, певна «селянськість» організації життя українців [7]. «Навіть нездібний, безталанний друг, знайомий, родич, українцеві ближчий і рідніший, ніж

здібний ворожий «інший» [5, с. 29].

Тому, логічною є тенденція до використання родинних зв'язків у переміщенні вгору по соціальній драбині. Зайнявши провідні позиції у владі, представники однієї регіональної еліти прудко витісняють з високих державних посад «чужинців». У результаті українське суспільство ділиться на безліч розпорошених мікрогруп, які організуються для задоволення власних потреб і дуже далекі від інтересів народу [5, с. 30]. Такі об'єднання на родинній або іншій близькій основі не здатні довго знаходитися у стані гармонії і взаєморозуміння. Крім того, у сьогоденних умовах групування української еліти за критерієм регіональної приналежності, «земляцтва» підкреслює і поглиблює розмежування України саме за регіональним принципом.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що національний характер – це специфічна, історично утворена системна цілісність стійких різноманітних рис і властивостей, типових для даної національної спільноти, які надають цій спільноті якісної визначеності. Одним із факторів, що впливають на формування українського національного характеру, національної ідеї, ментальної характеристики є історичний поступ України. І навпаки, риси національного характеру українців зумовлюють історичний розвиток українського народу. Зважаючи на складність історично-культурних умов (тривалий період бездержавного розвитку, експансія сусідніх держав, боротьба українців за незалежність) в українського народу сформувалось два протилежні стилі поведінки: героїчний (репрезентований такими рисами як волелюбність, тяжіння до рівноправності, хоробрість, індивідуалізм, винахідливість) та пасивно-залежний (такі риси як пасивність, байдужість, безініціативність, втеча від дійсності у випадку негараздів). Крім того, провідними рисами українців є відкритість, щедрість, емоційність, сентименталізм, чутливість, ліризм та релігійність.

Останнім часом спостерігається певна романтизація українського характеру, заснована на вихвалянні його емоційної, творчої складової. Жодним чином не применшуючи її значення слід пам'ятати і про негативні якості, які

розвиваються у характері значної частини українства. Зокрема, надмірний і часто безґрунтовний оптимізм, що переходить в ейфоричний стан, переважання настрою над тверезими розрахунками, безпідставне очікування допомоги ззовні, заздрісність і викривлене розуміння необхідності існування владних структур тощо.

Література:

1. Блажесівська Ю.М. До питання розвитку концептуальних засад вивчення українського національного характеру. *Культура України: зб. наук. пр.* Вип. 45. Харків. держ. акад. культури; за заг. ред. В.М. Шейка. Харків. ХДАК, 2014. С. 24-33
2. Григорій Сковорода. Повна академічна збірка творів. за редакцією проф. Леоніда Ушкалова. Харків-Едмонтон-Торонто. Майдан; Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 2011. 1400 с.
3. Костомаров Н.И. Две русские народности; обраб. текста и ред. А.П. Ковалевой; авт. предисл. В.А. Дорошенко. К.-Харьков/ Майдан. 1991. 72 с.
4. Кульчицький О. Риси характерології українського народу. *Енциклопедія українознавства: у 2 т. під ред. В. Кубійовича, З. Куделі.* Мюнхен–Нью-Йорк/ Молодежиття, 1949. Т. 1. С. 708-718.
5. Марасюк С.С. Український національний характер у контексті сучасного українського державотворення /*Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка.* 2010. Вип. 54. С. 27-31.
6. Паламар Арсен. Третя руїна: Роздуми над долею. К.; Х.; Тернопіль; Нью-Йорк/ Видавництво М.П.Коць, 1998 . 253 с.
7. Потапчук Т.В. Національний характер українців як складова національно-культурної ідентичності. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN24/13ptvsni.pdf>
8. Чижевський Ю. Нариси з історії філософії на Україні. Нью-Йорк. Накладом Ради допомоги і оборони Україні Українського конгресового комітету Америки, 1991. 175 с.
9. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. Мюнхен, 1994. 343 с.